

Farkas Péter

ROADMOVIE*

Mit mondana Petri ma, ezt a legegyszerűbb megválaszolni. Körülnézne – hangsúlyozom: *körül* – és talán már kissé szórakozottan elmotyogná: „*Rettenthetetlen hülyék kora jó. Pojácák vagy gazemberek? Is-is.*”

Olvasom a verseket, és úgy csúszom vissza az időben, ahogy a vízi hulla süllyed a hideg, iszapos vízben. Nekem nincs más múltam 1982 előtt, ebben éltünk, *mindannyian*, fogoly és foglár, egyazon láger palánkjai mögött. Csak ámulok némelykor, hülyén és bambán, micsoda cifra legendákat képes szőni a hűdéses emlékezet. Aztán 1989/90 és 2000, a kádárizmus és Petri vége. Ma pedig 2013, a rettenthetetlen hülyék kora, mint folyamatos jelen. Continuous present.

Egyetlen nagy költészet sem folytatható. Ellenben minden nagy költészet folytatódik. Folytatódik ott, ahol az ember változatlan, ahol az érintés időtől, tértől, sexustól függetlenül ugyanaz. Éppen így folytatódik Petri *egész* költészete, még a szerencsésebb életterekben gyorsabban szikkadó része, a politikai költészete is, többek között az előbb említett folyamatos jelen által. „*Akár a szomszéd házban is lehetnénk. / Jóllehet ha az (innen nézvést) / szomszéd házban lennénk, / akkor te bugyirózsaszín bugyikat / áztatnál kék műanyag lavórban, / én meg tréningalsóban, atlétában / ellenőrizném a kaktuszokat. / És nem lennének ilyen gondolataim. / Mi volnánk az ország.*”

„*Hóhérok vagy bohócok voltunk?*” Nos, hóhérok semmi esetre sem. Meglehet, csak azért nem, mert nem fértünk hozzá a bitóhoz. Most persze nyilván somolyognál a szakálladba, és azt kérdeznéd: „Olyan biztos vagy te ebben?” Igen, olyan biztos. Persze, a hétköznapi, pitiáner gyilkosságok. Még akkor is, ha valóságos hullák maradtak a nyomukban. Ezért még nem stilizálnám föl magunkat hóhérnak. Valljuk be, ebből a szempontból a történelem kegyeltjei voltunk. Persze nekem például még hátralehet ez-az. Mégis megkockáztatom: a hóhér nincs benne a szereposztásban. Nemzedékem nevében persze nem beszélhetek. De bízom benne, hogy az utánunk jövők, akárhogyan rendezik is el dolgaikat, mielőbb ráébrednek: ez a nemzedék lejárt, mint a túltárolt felsál a bűdösödő hűtőpultokon. És ha netán újra feltáalnák, föláll az asztaltól.

Ha már úgy tetted föl a kérdést, hogy *vagy-vagy*, akkor legyen a bohóc. Valójában nem is helyénvaló a „vagy”, mert a bohóc, a legeslegelső, poétikai szándékkal végrehajtott gesztussal előlép. Az első szó mimikája végérvényesen átalakítja az arcot, és ezt a maszkot az elhallgatás sem veszi le, mert az elhallgatás és a hallgatás nem azonos. És ez a maszk egyben halotti maszkunk is. Ami marad, az a bohóc.

Persze hogy méltányos ítéletet egy nemzedék sem várhat. Sem a tiéd, sem az enyém. (Egyébként vajon miért a hóhérokat méltányolják inkább? Hanyagságból? Vagy mert

* Részlet Forgách András és Nagy Bálint leveléből (2013. 11. 20.): „*December 22-én lenne Petri György 70 éves. Ebből az alkalomból az N&N galéria, amely a költő halála óta irodalmi esteken, kiállításokon rendszeresen foglalkozik Petri életművével, háromnapos eseménysorozatot rendez december 20–22. között a FUGA Budapesti Építészeti Központban. December 20-án, pénteken 15 órától konferenciát tartunk, amelyen a felkért hozzászólóktól azt kérdezzük, mit gondol ma Petriről és az életműről, mit mondana ma Petri? Van-e utókora a költőnek a mottó jegyében („Hóhérok vagy bohócok voltunk?”). Van-e legnagyobb verse, és ha igen, melyik? Folytatható-e Petri költészete? Mit idéz Petriútól?*”

az ember – eredendően? – viszolyog a lúzertól? A költőtől?) A te nemzedéked például – már megbocsáss – vagy beszari szolgaként tengette életét, vagy aranyrögöket bányászott nyelvével zsíros valagokban, vagy kezdetben egy kicsit kollaborált, aztán lázongott, majd újra kollaborált, és elárult minden elárulhatót. A kevés kivétel meghabarodott, elitta az eszét, kitárt ablakon, furfangos hurkokon, szögesdrótokon át megszökött, és csak keveseknek jutott nemesebb szerep. Az én nemzedékem, gondolom, hasonló pályát futott be, hiába *lett volna* talán más a terep, és változtak a légköri viszonyok. Meglehet, többükből lett maffiózó és két politikai, társadalmi rendszer elkúrt nászából keletkezett mutáns. Túlzás? Persze hogy túlzás. Ilyen a természetem. Ez esetben sajnálatos körülmény a személyes és a társadalmi természet összeesése.

A legnagyobb vers? Legnagyobb inkább a sportolóknak van, és esetleg a kismestereknek. Petrinek nyilván számos nagy verse van, ahhoz viszont túl közel állnak hozzám, hogy tényleg nagyság szerint tudjak rangsorolni, mint egy irodalmi meós. A szempontjaink *egyébként is* egészen mások lennének. Túl közel állnak hozzám ezek a versek, a szó szoros értelmében fizikailag is. Nincs kritikusi, irodalomtörténeti rálátásom például egy olyan versre, amelyet a szinte teljesnek látszó szellemi elborulás számunkra kifürkészhetetlen bugyrában írt, és innét nyújtott ki, hogy aztán pár nappal később „gépbe mondja”, mert nem tudta maga használni az elektronikus írógépet. Nincs meg a kellő és illő „szakmai” távolság – és nem is akarom, hogy meglegyen – olyan versek esetében, amelyeket munka közben – ő, a költő, én pedig a gazdálkodó – kávéscsésze-alátétnek használtunk Dömsödön. „*A jövő héten beadom / az útlevelekérelmem Tetániába. / Az átkelőhelyen majd nagyon vigyáznom kell, / hogy ne legyek túl merev, se túl görcsös. / Nem sok hely maradt már / ezen a világon. / Ez az utam már csak a fény üzése.*”

Ellenben vannak *egészen más* és ugyancsak *egészen személyes* szempontból leg-verseim. Például a kádárizmus – valószínűleg – legpontosabb szerelmes verse. Az a címe, hogy ÉBER-ÁLOMKÉP MAYÁVAL, GYEREKKEL. A helyszín másnak talán romantikus is lehetne. Kiszolgált dzsentríistálló a hátsó udvarban. Penész- és földszagú, és ha hugyozni akartál, akkoriban éppen egy pallórendszeren kellett kiegyensúlyozni egy Kozma utcai stílusban szabott klozet jéghideg vermébe. Nekem mennyország volt, mert itt szerettem először későbbi feleségemet. Egyébként pontos és felülírhatatlan látélet egy korszakról: „*Öregasszonyhang herseg az udvarban, / álmunk rothadt tőkön tapos. / Szeretlek, kedvesem, / tűzvész szemekkel nézel rám, / pillantásodban bozottúz. / Gyűjtogatás / a gombás lepedőn.*” Majd néhány sorral később: „*A hajnal / ütésrekész. Nem mentesz meg te sem. / Gázóra kattog. Fürdész. Gyerekek / várnak. Hogy tudsz rájuk nézni? / Mindig ezen gondolkozom. És nem tudom... / nem érdekel... Elintézzük magunkban / az életet, aztán esünk egymásnak, / holt a holthoz, sietve, szétesőben.*”

Születésnapra úgy dukál, hogy ajándékot kapjon az ünnepelet. Gondoltam, én is készítek neked valami meglepetést. Bizonyos időközönként rád jött az a képtelen ötlet, hogy megtanulsz vezetni. Dömsödön, az almáskertben, a sorok közötti szántáson aztán „órákat” is vettünk. Görcsösen kapaszkodtál a Trabant kormányába, mereven bámultál előre, és egy idő után már egészen jól haladtunk egyesben. Amikor úgy gondoltam, hogy elérkezett az idő, könnyű fából ácsolt, üres almásládákból egyszerű szalompályát építettem. Aztán beültünk az autóba, és te nyílegyenesen áthajtottál a ládákon. Gyere, tekintsünk el ettől a malórtól, és vágjunk neki az útnak. Meglátod, ragyogóan fog menni. Egy világos, nem túl sportos, inkább elegáns, régi vágású cabriót választottam. Legyen a helyszín mondjuk a 44-es highway, Joplin és Oklahoma City között, innét szinte végig

rá lehet látni a legendás, már csak romjaiban létező 66-osra. Szeretted az ilyen dögös helyszíneket. Bekapcsolom a rádiót, Lightnin' Hopkins énekel, és oldalra pillantok. Lezserül hátradőlve, csak fél kézzel fogod a kormányt, és élvezeg vigyorgással tartod az arcod a forró, száraz szélbe, ahogy száguldunk, vágunk bele a káprázatba, semmit sem hagyva magunk mögött, sehova sem igyekezve, neki a fénynek, a szélnek, a végtelen nap sütötte sávnak. Visszafordulok, és csak úgy magamnak mondom: isten éltesen.

GYURI VAGYOK

Apokrif interjú Petri Györggyel (1991)

Készítette és közreadja Császár László

Háttér: 1991-et írtunk. Münchenben dolgoztam a Szabad Európa Rádiónál. Egyebek mellett a rádió kulturális műsorait szerkesztettem. Petri György (a továbbiakban Petrigyuri és Gyuri) akkor épp Münchenben tartózkodott. A szomszéd házban szállt meg, a régi harcostársnál, Hamburger Miskánál. Gyurival ismertük egymást még Amszterdamból, Wim Swaannal fordítottuk őt hollandra. Néhány napig laktak is nálunk Mayával, az Oude Kerkkel szemben, a kurvanegyed szélén. Ott, egy Űdvahadseregtől kapott kopott zöld kanapén olvasta fel egy ócska magnó beépített mikrofonjába azokat az akkor friss verseit, amelyek először a mi kis kazetta-folyóíratunkban, a *Hangárban* láttak napvilágot. De ez egy másik történet...

Szóval akkor ott Münchenben átjött hozzám, ekkor esett meg ez az interjú. Gondoltam, beszélgessem el a legautentikusabb személlyel – önmagával. Kiválasztottam tizenegy korábbi, szamizdatos versét plusz lezárásként A SÉTÁ-t, amelyet különösen kedvelek. Kértem, kommentálja őket így, a „rendszerváltás” után. Megtette. Az interjúból eredetileg egy ötvenperces műsor készült volna. Nyolcórás vágás után vittem

be „okéztatni” a magyar osztály igazgatójához, aki azt mondta: „Csaszikám, ezt még nagyon kellene tisztogatni.” Vágtam is még egy napig (hol volt akkor még a digitális technika!), ám akkor sem jött meg az a végső oké. Végül nem is kerülhetett adásba. Talán nem azokkal a csúf levegővételekkel megőzésekkel volt igazán probléma, lehet, hogy Gyuri akkor és ott, a rendszerváltás ösztönös eufóriájában sem volt komilfó. Azért az interjút leírtam, és elhelyeztem egy később hányatott életűnek bizonyuló dobozban. Ez a kis láda velem együtt vándorolt albérletről albérletre, pincéből padlásra, garázsból pajtába – benne azzal, amit immár több mint húsz éve más dobozokban kerestem. Aztán most, pontosan egy hete, a legutolsó költözésem végjátékában, felbontottam ezt a bizonyos ládát. Megtaláltam... Tudom, esik itt szó olyan, ma már érdektelen, okafogyott dolgokról is, amelyek akkoriban „forró témák” voltak – de nem volt szívem (és jogom sem, azt hiszem) a szövegből kiirtani őket. Szóval... ez egy eddig publikálatlan Petri-interjú – ilyen vagy olyan. Gyuri most lenne hetven. Úgy érzem, nincs jogom tovább ülni ezen...

Cs. L.